

Avalent>Õigusaktid ja kohtupraktika>Liikmesriigi õigus

Liikmesriigi õigus

Portugal

See teabeleht sisaldab teavet Portugali õigussüsteemi kohta.

1. Õigusaktid ehk õiguse allikad, millega kehtestatakse õigusnormid

Portugali õiguse allikateks peetakse tavapäraselt järgmisi allikaid:

konstitutsioonilised seadused – Portugali põhiseadus, mitmesugused konstitutsioonilised seadused ja põhiseaduse muutmise seadused; üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse normid ja põhimõtted; nõuetekohaselt ratifitseeritud või heakskiidetud rahvusvaheliste kokkulepetega kehtestatud õigusnormid; õigusnormid, mille on sätestanud nende rahvusvaheliste organisatsioonide pädevad organid, mille liige Portugal on [...], tingimusel et see on sätestatud vastavates asutamislepingutes; Euroopa Liidu aluslepingute sätted, samuti õigusnormid, mille liidu institutsioonid on kehtestanud oma asjaomaste kohustuste täitmise käigus (põhiseaduse artikkel 8); lihtseadused, sealhulgas Portugali parlamendi (*Assembleia da República*) vastu võetud seadused, valitsuse välja antud dekreetsaadused ning Assooride ja Madeira autonoomsete piirkondade seadusandlike kogude piirkondlikud seadusandlikud dekreedid; seadustega samaväärse õigusjõuga õigusaktid, näiteks õigusaktid, millega kiidetakse heaks rahvusvahelised konventsioonid, lepingud ja kokkulepped, konstitutsioonikohtu üldised siduvad otsused, millega kuulutatakse teatavad meetmed põhiseadusega vastuolus olevateks või ebaseaduslikeks, kollektiivlepingud ja muud töösuhteid reguleerivad kollektiivsed lepingud; määrused ja õigusnormide hierarhias seadustest madalamal astmel asuvad õigusaktid, mille eesmärk on seadusi täiendada ja üksasjalikumaks muuta, et neid saaks kohaldada ja rakendada. Nende hulka kuuluvad rakendusmäärused, määrused, dekreedid, piirkondlikud rakendusmäärused, otsused, eeskirjad, ministri määrused, täitevvõimu organi korraldused, maavanemate antud politseimäärused ning kohalike omavalitsuste korraldused ja määrused.

2. Muud õiguse allikad

Arvamused selliste muude allikate vastuvõetavuse ja olulisuse kohta, mis ei kuulu riigi poliitilisse pädevusse luua kirjutatud õigust, on erinevad ja olenevad sellest, kas nimetatud allikaid käsitatakse õigusnormide kehtestamise vahenditena või nende avalikustamise vahenditena või mõlemat liiki vahenditena. Mõnikord tehakse vahet otseste ja kaudsete allikate vahel ning see aitab vältida teatavaid raskusi, mis tulenevad põhilise käsitluse erinevustest.

Üldiselt peetakse võimalikeks õiguse allikateks järgmisi allikaid:

tava ehk teisisõnu korduv, harjumuspärane, omaks võetud ja üldiselt kohustuslikuks peetav käitumisviis. Tava võib olla õiguse allikas vaid teatavates valdkondades. Tava põhjal loodud õigusnorme võib leida näiteks rahvusvahelise avaliku õiguse valdkonnas (nt põhimõtte, mis näeb ette, et välisriigid on vastutusele võtmise asjus puutumatud), samuti rahvusvahelise eraõiguse ja haldusõiguse valdkonnas; kohtupraktika ehk kohtuotsustest ja muudest -lahenditest tulenevate põhimõtete kogum. Mõnel pool ei peeta seda tõeliseks õiguse allikaks, vaid käsitatakse seda olulisena üksnes niivõrd, kui võrd see avab õigussätete tähenduse, sest pakub tõlgendusprobleemidele lahendusi, mida võidakse teistes asutustes järgida vastavalt nende aluseks olevate loogiliste ja tehniliste argumentide kaalukusele. Osa autoreid liigitab sellesse kategooriasse lisaks kindlates kohtuasjades tehtud kohtuotsustele ka seaduse jõuga kohtulahendid (üldjuhul konstitutsioonikohtu siduvad otsused), sest nad on veendunud, et need kõik on vahendid, millega luuakse tegelikult üldiselt kohaldatavaid õigusnorme; õiglus, mille puhul on kohtutel pädevus neile lahendada antud kindlate kohtuasjade alusel sõnastada nende kohtuasjade konkreetsete tunnusoontega sobivaid õigusnorme, toetudes õiguse üldpõhimõtetele ja kohtuniku eetilistele tõekspidamistele. „Kohus võib õigluse põhimõttest lähtudes teha otsuse üksnes järgmistel juhtudel: a) kui seda lubab õigusnorm; b) poolte vahel kehtib kokkulepe ja otsust on võimalik edasi kaevata kõrgema astme kohtusse; c) pooled on eelnevalt kokku leppinud, et tuginevad õigluse põhimõttele“ (tsiviilseadustiku artikkel 4); hea komme ehk teisisõnu korduv sotsiaalne käitumine, mida ei peeta kohustuslikuks, kuid peetakse oluliseks õiguslikes tehingutes, eriti õiguslike suhete vormistamisel ja iseäranis kaubanduses. Kohus võib head kommet arvesse võtta, kui nii on seaduses ette nähtud ja kui see ei ole vastuolus heauskuse põhimõttega (tsiviilseadustiku artikkel 3). Õigusnorme ei saa seetõttu heade kommete põhjal iseseisvalt luua ja paljud ei peagi head kommet tõeliseks õiguse allikaks; õigusteooriat ehk õigusteadlaste arvamusi ei peaks pidama tõeliseks õiguse allikaks, kuigi sellel on õigusteadmiste teaduslikus ja tehnilises arengus oluline osa ning see avaldab märkimisväärset mõju õigusnormide tõlgendamise ja kohaldamise eest vastutavate isikute töö lõpptulemustele.

3. Õiguse allikate hierarhia

Õigusnormide hierarhiale viitamisel peetakse silmas eri õigusaktide vahelisi alluvussuhteid ehk nende tähtsusejärjestust.

Sellega seoses arvavad mõned, et hierarhiat saab kehtestada vaid seaduste loomise meetodite alusel. Nende meelest ei tugine hierarhia õigusnormide suhtelisele staatusele, vaid see kehtestatakse üksnes õigusloome allikate vahel.

Eri seisukohtadest olenemata saab siiski koostada teatava järjestuse.

1. osas loetletud eri allikate hierarhia on järgmine:

põhiseadus ja konstitutsioonilised seadused;

üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse ja rahvusvaheliste kokkulepete normid ja põhimõtted (st kõik 1. osa punktis b osutatud õigusaktid);

seadused ja dekreetsaadused;

piirkondlikud seadusandlikud dekreedid;

seadusega samaväärset jõudu omavad õigusaktid;

määrused.

4. Rahvusvaheliste õigusnormide jõustamise menetused Portugalis

Rahvusvahelised õigusaktid võetakse Portugali õigusesse üle kooskõlas järgmiste Portugali põhiseaduse artiklis 8 kehtestatud põhimõtetega.

Üldise rahvusvahelise õiguse või rahvusvahelise tavaõiguse normid ja põhimõtted on Portugali õiguse lahutamatu osa.

Nõuetekohaselt ratifitseeritud või heakskiidetud rahvusvahelistes kokkulepetes kehtestatud normid jõustuvad Portugali õiguses pärast nende ametlikku avaldamist ja kehtivad seni, kuni nad on Portugali riigile rahvusvaheliselt siduvad.

Õigusnormid, mille on välja andnud selliste rahvusvaheliste organisatsioonide pädevad organid, mille liige Portugal on, võetakse Portugali õigusesse üle otse, kui nii on sätestatud vastavates asutamislepingutes.

Euroopa Liidu aluslepingute sätteid ning õigusnorme, mille ELi institutsioonid on sätestanud oma asjaomaseid kohustusi täites, kohaldatakse Portugali õiguses kooskõlas ELi õigusega ja arvestades demokraatliku õiguriigi aluspõhimõtteid.

5. Eri asutused, kellel on volitus võtta vastu õigusnorme

Õigusnorme on pädevad vastu võtma Portugali parlament, valitsus, piirkondlikud omavalitsused ning Assooride ja Madeira seadusandlikud kogud, kohalikud omavalitsused ja teatavad haldusasutused.

6. Õigusnormide vastuvõtmise protsess

Õigusnormide vastuvõtmise viis erineb vastavalt konkreetsetele menetlustele, mida iga õigusnormide vastuvõtmise eest vastutav organ peab järgima. Eri liiki õigusaktide koostamise protsessid on seetõttu erinevad. Allpool kirjeldatakse kahte kõige normeerimat ja olulisemat õigusnormide vastuvõtmise menetlust. Kõige keerulisemas menetluses osaleb Portugali parlament ja menetlus ise koosneb järgmistest etappidest.

Õigusakti algatamine: õigusaktide algatamise õigus on parlamendiliikmetel, parlamendifraktsioonidel ja valitsusel ning teatavatel seaduses sätestatud tingimustel ka registreeritud valijate rühmadel. Autonoomsetes piirkondades on õigusaktide algatamise õigus vastaval piirkondlikul seadusandlikul kogul (põhiseaduse artikli 167 lõige 1).

Esialgne vastuvõtmine, avaldamine, registreerimine, nummerdamine ja hindamine: see etapp hõlmab eelnõu vastuvõetavuse uurimist, eelnõu avaldamist Portugali parlamendi ametlikus väljaandes, haldusmenetlust ning lõpuks eelnõu sisu hindamist.

Arutelud ja heakskiitmine: see etapp hõlmab arutelu üldiste küsimuste ja konkreetsete punktide üle, eelnõu kui terviku üle hääletamist, eelnõu teatavate punktide üle hääletamist ning lõpliku üldhääletust. Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja kas lihthääletenamust, absoluutset hääletenamust või kvalifitseeritud hääletenamust.

Kontroll, mille teeb vabariigi president seadusega kehtestatud ajavahemiku jooksul, mille järel ta võib seaduse välja kuulutada või panna sellele veto. Viimati nimetatud juhul arutatakse meedet taas Portugali parlamendis. Kui hääletustulemused on kinnitatud või muudatused tehtud, edastatakse tekst uuesti väljakuulutamiseks presidendile, kes peab seda tegema kindlaksmääratud ajavahemiku jooksul. Vabariigi president vastutab seaduste, dekreetseaduste ja regulatiivsete dekreetide väljakuulutamise ning nende avaldamise korralduse andmise eest, samuti Portugali parlamendi selliste resolutsioonide allkirjastamise eest, millega kiidetakse heaks rahvusvahelised kokkulepped ja valitsuse muud määrused (põhiseaduse artikli 134 punkt b).

Avaldamine: pärast õigusakti väljakuulutamist peab president andma korralduse uue õigusakti avaldamiseks Portugali Vabariigi ametlikus väljaandes.

Menetlus, mille kohaselt valitsus õigusakte vastu võtab, koosneb järgmistest põhietappidest.

Õigusakti algatamine: asjaomase ministri büroo esitab õigusakti eelnõu.

Uurimine: selles etapis peab eelnõu esitanud minister läbi vaatama eri arvamused ning küsima nõu põhiseaduse ja seadustega määratud konkreetsetelt asutustelt.

Üksikasjalik eelhindamine: kui ettepanekud on algselt heaks kiidetud, vaadatakse need läbi ja antakse neile hinnang.

Heakskiitmine: kuigi teatavad õigusaktid ministrite nõukogu heakskiitu ei vaja, vastutab viimane tavaliselt eelnõu heakskiitmise eest.

Läbivaatamine: neljakümne päeva jooksul pärast väljakuulutamiseks esitatud valitsuse määruse saamist kuulutab vabariigi president selle välja või paneb sellele veto. Viimati nimetatud juhul teavitab ta valitsust selle põhjustest kirjalikult (põhiseaduse artikli 136 lõige 4).

Lõpliku teksti avaldamine Portugali Vabariigi ametlikus väljaandes.

7. Riigiseste õigusnormide jõustamise menetlused

Seadused on siduvad ainult pärast nende avaldamist ametlikus väljaandes. Kui seadus on avaldatud, jõustub see seaduse tekstis sätestatud ajavahemiku järel või kui see on jäetud sätestamata, eriseaduses sätestatud ajavahemiku järel (tsiviilseadustiku artikkel 5).

11. novembri 1998. aasta seaduse nr 74/98 (selle praeguses sõnastuses) artiklis 2 on sätestatud:

„1. Õigusaktid ja muud üldise iseloomuga aktid jõustuvad neis sätestatud kuupäeval; need ei jõustu mingil tingimusel avaldamise kuupäeval.“

„2. Kui kuupäev on jäetud sätestamata, jõustuvad lõikes 1 osutatud õigusaktid kogu Portugali territooriumil ning välismaal viiendal päeval pärast avaldamist.“

„4. Lõikes 2 osutatud ajavahemik algab päeval, mis järgneb vahetult päevale, mil akt avaldatakse *Imprensa Nacional Casa da Moeda, SA* hallataval veebisaidil.“

8. Eri õigusnormide vaheliste võimalike vastuolude lahendamise vahendid

Kõige olulisem roll on siin täita konstitutsioonikohtul, kes peab kuulutama põhiseadusele mittevastavaks mis tahes õigusnormid, mis on vastuolus Portugali põhiseaduse või selles sätestatud põhimõtetega.

Kui kohtud arutavad neile lahendada antud konkreetseid kohtuasju, ei saa nad kohaldada sätteid, mis on vastuolus põhiseaduse või sellest tulenevate põhimõtetega.

Tõlgendusprotsessi kestel, mil arvestatakse neile kaalumiseks esitatud fakte, peavad kohtud lahendama kõik eri õigusnormidest tulenevad vastuolud ning võtma alati arvesse ülalmainitud allikate hierarhiat. Seejuures peavad nad käsutama süsteemi ühtse tervikuna ja mitte tunnustama võimalikke lünki või ebajärjekindlust, eriti kui need on loogilist või semantilist laadi, kaaluma õigusnormide vastuvõtmise aluseks olevaid asjaolusid ja menetlemise ajal valitsevaid konkreetseid tingimusi. Selle protsessi käigus tuleb end väljendada võimalikult väheste sõnadega, isegi kui väljendusviis ei ole täiuslik, ning eeldada, et seadusandja valis kõige tõhusama lahenduse ning suutis väljendada oma kavatsusi asjakohaste terminite abil (tsiviilseadustiku artikkel 9).

Kui tegemist on vastuoludega rahvusvahelise eraõiguse vallas, siis selle kohta saab lisateavet kohaldatavat õigust käsitlevalt teabelehel.

Õigusaktide andmebaasid

Digesto on Portugali ametlik õigusaktide andmebaas, mis sisaldab ametlikku väljaannet (*Diário da República*).

Digesto – ühtne õigusteabe süsteem

Digesto loodi ministrite nõukogu 31. detsembri 1992. aasta resolutsiooniga nr 48/92 ja hõlmab järgmist:

ametliku väljaande 1. ja 2. seerias avaldatud õigusaktid;

tasuta, integreeritud, üksikasjalik ja ajakohane õigusteave, täpsemalt:

alates 5. oktoobrist 1910 ametliku väljaande 1. seerias avaldatud õigusaktide ja mitmesuguste eelnenud kümnendite dokumentide ning Digesto süsteemi keskandmebaasis (PCMLEC) töödeldud ametliku väljaande 2. seerias avaldatud õigusaktide kehtivusaeg, jõustumiskuupäev ja nende õigusaktidega seotud märkused;

kogu asjakohane teave, nagu volitamissätted, määrused, rakendusaktid, tehtud ja rakendatud muudatused, kohaldatav ühenduse õigus, eelarve

peadirektoraadi haldussuunised, kohtupraktika ja töösuhteid reguleerivad kollektiivõigusaktid;

juurdepääs veel kolmele andmebaasile: LEGAÇOR – Assooride piirkondlik õigusaktide andmebaas, REGTRAB – tööalaste õigusnormide erandmebaas ja DGO–DOUT – eelarve peadirektoraadi ringkirjade ja arvamuste erandmebaas;

tänu koostalitlusvõimele justiitsministeeriumi, prokuratuuri ja Portugali parlamendi (selle andmebaas on *Atividade Parlamentar*) õigusandmebaasidega juurdepääs peamiste kohtute kohtupraktikale, prokuratuuri arvamustele ja kõigile seadusi ettevalmistavatele materjalidele alates õigusloomeprotsessi algusest kuni seaduse avaldamiseni.

Elektroniline ametlik väljaanne (*Diário da República Eletrónico – DRE*)

16. detsembri 2016. aasta dekreetseaduse nr 83/2016 kohaselt on ametlik väljaanne tasuta ja üldise juurdepääsuga avalik teenus ning seda avaldatakse ainult internetis. Seda avalikku teenust osutab *Imprensa Nacional-Casa da Moeda, S. A.* (INCM), kes avaldab ametlikku väljaannet oma veebisaidil. Kasutajatel on sellele üldine tasuta juurdepääs ning nad saavad ametliku väljaande 1. ja 2. seerias elektrooniliselt avaldatud õigusaktide sisu vaadata, printida, salvestada ja otsida.

Elektronilise ametliku väljaande teenus peab hõlmama:

nende õigusaktide teksti, mis tuleb ametlikus väljaandes avaldada vastavalt põhiseadusele ja seadusele, täpsemalt 11. novembri 1998. aasta seadusele nr 74/98, mida on muudetud ja mis on uuesti avaldatud 11. juuli 2014. aasta seadusega nr 43/2014;

vahendit asjaomase õigusakti ajakohase konsolideeritud teksti vaatamiseks (konsolideeritud tekstil ei ole õiguslikku väärtust);

õigusterminite tõlkimise vahendit;

ametlikus väljaandes avaldamist vajavate õigusaktide märksõnade järgi otsimise vahendit;

nõuetekohaselt töödeldud ja süstematiseeritud õigusteavet;

vastastikust ühendust valdkondlike andmebaasidega, mis sisaldavad täiendavat õigusteavet, täpsemalt kohtupraktikat, ühenduse õigust, haldussuuniseid ja õigusteooriat;

ametliku väljaande 1. ja 2. seeria sisukordade tasuta saatmist tellijate e-posti aadressile.

Kasulikud lingid

[Portugali ametlik väljaanne](#)

Viimati uuendatud: 07/04/2024

Käesoleva veebilehe asjaomaseid keeleversioone haldavad asjaomased liikmesriigid. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Euroopa Komisjon ei võta vastutust selles dokumendis sisalduva ega viidatud teabe ega andmete eest. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.